

## Concours interne de l'agrégation et CAER - PA

### Section langues vivantes étrangères : hébreu

#### Programme de la session 2021

## I. LITTÉRATURE

### Œuvres au programme :

1. ש"י עגנון, *שירה*, 1971

2. יהודה עמיחי, *שירים 1948-1968*

#### 1. *Shira*, le dernier roman inachevé de S.Y. AGNON (1888-1970), prix Nobel 1966

Chef d'œuvre inachevé de S.Y. Agnon (1888-1970), prix Nobel israélien de littérature (1966), *Shira*, son dernier roman, est publié en 1971. En 1974, Schocken, l'éditeur historique d'Agnon, publie une version révisée qui comprend un « dernier chapitre » inédit dont la clôture est différente de celle de l'édition précédente.

Roman historique, roman familial, roman noir, roman gothique, roman réaliste, roman d'amour, allégorie ? Les tentatives de définition du genre de *Shira* ont été nombreuses, nourries par l'énigme de la fin alternative du roman. La prose d'Agnon, qui incorpore diverses strates historiques de l'hébreu – biblique, rabbinique et moderne est une source intarissable de références intertextuelles. On étudiera les relations que cet auteur majeur des lettres hébraïques établit avec les intertextes traditionnels qu'il sollicite et qui l'inspirent et les modifications qu'il opère à partir de leur sens premier. A cet égard, on réfléchira à la mise en pratique des omniprésents procédés de l'ironie et de l'ambiguïté, indissociables de l'œuvre d'Agnon, que l'on retrouvera dans la construction des personnages et leurs interactions. Les rôles tenus par Manfred, Shira et Henrietta reflètent-ils les normes de la société ou la remettent-ils en question ? On s'interrogera, à partir de cette question, à la façon dont l'évolution des protagonistes et de l'intrigue s'inscrit dans la thématique du romantisme « noir » ou « gothique » (l'amour, la mort, la passion, la maladie, la femme fatale, le mythe, le fantastique) et ce, par opposition aux thèmes récurrents du roman réaliste (la famille traditionnelle et les relations de couple, les conventions sociales, le destin et le devenir de l'individu dans le milieu qui est le sien. Enfin, on s'attachera à situer *Shira* dans le contexte historique de la Palestine mandataire des années 1930-40.

### Édition de référence

ש"י עגנון, *שירה*, הוצאת שוקן, 1971 (הדפסה מחודשת 1999)

### Traduction en anglais :

AGNON, S.Y., *Shira*, translated from the Hebrew by Zeva Shapiro, Schocken Books, New York, 1989

- Nouvelle édition: *Shira*, newly revised English translation by Zeva Shapiro, New chapters edition, Afterword by Robert Alter, The Toby Press S.Y. Agnon Library, 2012, 2014

### Bibliographie indicative

#### *Ouvrages*

בן-דב, ניצה, *אהבות לא מאושרות – תסכול אירוטי, אהבות ומוות ביצירתו של ש"י עגנון*, הוצאת עם עובד, 1997

ברזל, הלל, *סיפורי אהבה של שמואל יוסף עגנון*, הוצאת אוניברסיטת בר-אילן, 1975

לאור, דן, **חיי עגנון**, הוצאת שוקן, 1998

שטרן, דינה, **בואי שירה בואי – תבניות עומק ב'שירה' לש"י עגנון**, הוצאת ראובן מס, 1992 (מהדורה דיגיטלית)  
<https://kotar.cet.ac.il/KotarApp/Index/Book.aspx?nBookID=97349899>

שמיר, זיוה, **שירה חדשה: מה זאת אהבה, על-פי הרומן 'שירה' מאת ש"י עגנון**, הוצאת ספרא והקיבוץ המאוחד, 2016.

שקד, גרשון, **אמנות הסיפור של עגנון**, הוצאת ספרית פועלים, 1976

CALAND, Brigitte, **L'image de la femme et du couple dans trois œuvres de S. Y. Agnon**, thèse de doctorat soutenue le 11/06/2014, INALCO, Paris, (voir p. 241-396 sur Shira)  
<https://tel.archives-ouvertes.fr/tel-01127380/> (PDF)

## Articles

אבישי, מרדכי, "רומן גדול וחידה ספרותית", מעריב, 26.03.1971  
<https://agnonhouse.org.il/article/שירה-רומן-גדול-וחידה-ספרותית>

אלטר, רוברט, "סוד גאונותו של ש"י עגנון", מידה, 27.02.2020  
<https://mida.org.il/2020/02/27/בין-קודש-לחול-סוד-הגאונות-של-ש-עגנון>

בר יעקב, אביבה, "שירה - חידת הנשיות בעולמו הפנימי של עגנון", New Israeli Jungian Association  
<https://www.israjung.co.il/about-20.html>

בן-דב, ניצה, "בשר ושירה ב'שירה' של עגנון", קשת החדשה 10, חורף 2004, עמ' 7 - 14  
<https://agnonhouse.org.il/article/בשר-ושירה-בשירה-של-עגנון>

הולצמן, גתית, "בשורת הגאולה ותורת המצורע", עלי שיח 47, קיץ 2002, עמ' 162 - 174  
<https://agnonhouse.org.il/article/בשורת-גאולה-ותורת-המצורע-מחלת-הצרעת-בר>

הירשפלד, אריאל, "את שירה לא אראה לך" - על סיומו של "שירה", בתוך: **קובץ עגנון**, הוצאת מאגנס, 1994 עמ' 132 - 177  
<https://agnonhouse.org.il/article/את-שירה-לא-אראה-לך-על-סיומו-של-שירה>

כצמן, רומן, "ספרים וכתבים כסמלי הצחוק ביצירתו של ש"י עגנון", בתוך: ר. כצמן, **מחשבת הספר**, אוניברסיטת בר-אילן, עמ' 239 - 253  
<https://agnonhouse.org.il/article/ספרים-וכתבים-כסמלי-הצחוק-ביצירתו-של-ש>

פוקס, אסתר, "תמימות והיתממות בעיצוב הגיבור העגנוני - דיון חוזר ב'שירה'", דפים למחקר בספרות, אוניברסיטת חיפה, כרך 3, 1986, עמ' 137-150  
[https://www.jstor.org/stable/23417424?read-now=1&seq=1#page\\_scan\\_tab\\_contents](https://www.jstor.org/stable/23417424?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents)

ראובני, יותם, "ברית המצורעים: האם נמצא הפיתרון לאניגמה הגדולה של עגנון", הארץ, 19.01.2017  
<https://www.haaretz.co.il/literature/agnon/1.3410915>

פרידמן, רבקה, חשיפתו של המידיום האירוני ביצירתו של עגנון לתולדותיה, ביצרון, כרך ח', אפריל 1987, עמ' 71-76  
<https://agnonhouse.org.il/article/חשיפתו-של-המידיום-האירוני-ביצירת-עגנון>

רמרז-ראון, גילה, "שירה - אחרית דבר (קריאה ב'שירה' לש"י עגנון)", מאזניים 3, 1973, עמ' 176 - 183  
<https://agnonhouse.org.il/article/שירה-אחרית-דבר>

שמוש, אמנון, "עיון שני בשירה של עגנון", מעריב, 21.05.1971  
[http://jpress.org.il/olive/apa/nli\\_heb/SharedView.Article.aspx?href=MAR/1971/05/21&id=Ar03300](http://jpress.org.il/olive/apa/nli_heb/SharedView.Article.aspx?href=MAR/1971/05/21&id=Ar03300)

שמוש, אמנון, "הקבוצה כמפתח להבנת 'שירה' של עגנון", מעריב, 15.04.1971  
[http://jpress.org.il/olive/apa/nli\\_heb/SharedView.Article.aspx?href=MAR/1971/04/15&id=Ar03000](http://jpress.org.il/olive/apa/nli_heb/SharedView.Article.aspx?href=MAR/1971/04/15&id=Ar03000)

שקד, גרשון, "מה יעשה אדם כדי לחדש את עצמו", מאזניים 4-5, מארס-אפריל 1971, עמ' 283 - 294  
<https://agnonhouse.org.il/article/מה-יעשה-אדם-כדי-לחדש-את-עצמו-2>

ALTER, Robert, **Agnon's last words**, *Commentary*, June 1971  
<https://www.commentarymagazine.com/articles/robert-alter-2/agnons-last-word/a>

EZER, Nancy, **Flirtation in S.Y. Agnon's "Shira"**, in *History and Literature*, D. Cutter & D.C. Jacobson (dir.), Brown Judaic Studies, 2020, p. 125-136  
<https://agnonhouse.org.il/article/flirtation-in-s-y-agnons-shira/>

MINTZ, Alan, **Agnon Without End**, *Commentary*, February 1990  
<https://www.commentarymagazine.com/articles/alanmintz221gmail-com/agnon-without-end/>

### Médias

"מתאוות בשרים לאהבה אפלטונית ברומן 'שירה של עגנון'", ראיון עם פרופ' ניצה בן-דב, מתוך *ערב חדש*, כאן חינוכית, [Vidéo] 29.06.2016

<https://www.youtube.com/watch?v=YG7AAhNZI3s>

"שירה" מאת ש"י עגנון, עם הסופר חיים באר וחוקרי הספרות פרופ' דן לאור ופרופ' ניצה בן דב 70 שנה 70 ספרים, כאן, תאגיד השידור הישראלי, [Audio] 30.08.2018

<https://www.kan.org.il/podcast/item.aspx?pid=10924>

ש"י עגנון - מוקדש לְנוֹת בֵּיתִי, סרט תעודי על ש"י עגנון בשני חלקים, במאית: איטה גליקסברג, כאן 11, תאגיד השידור הישראלי, [Vidéo] 2013

חלק 1 <https://www.youtube.com/watch?v=L0aIFJmTftM>

חלק 2 <https://www.youtube.com/watch?v=JdddbXFtRxw>

לציון 50 שנה לפטירתו של ש"י עגנון, תוכנית פודקאסט תוכנית גואל פינטו, גם כן תרבות, [Audio] 21.01.2020  
<https://omny.fm/shows/gam-ken-tarbut-2/17-2-2020>

Site **Agnon house**, articles et ressources

אתר בית עגנון, אגף המחקר מאמרים, הקלטות, סרטונים  
<https://agnonhouse.org.il/research>

\*\*\*

## 2. Yehuda Amichai (1924-2000) : « Poésies 1948-1962 »

Poète du quotidien, des gens, des objets et des gestes de la vie courante, Yehuda Amichai (1924-2000), lauréat de nombreux prix littéraires prestigieux israéliens et internationaux est le poète le plus lu en Israël et le plus traduit en langues étrangères. L'œuvre au programme, « Poésies 1948-1962 » (Schocken, 1963) rassemble les poésies publiées par Amichai dans ses quatre premiers recueils. Ce « modeste révolutionnaire » s'impose dès ses débuts comme innovateur et se démarque de ses prédécesseurs et contemporains. D'une part il remplace le registre soutenu par le langage courant, matériau fondamental de son langage poétique. De l'autre, il détourne les grands thèmes collectifs au centre des préoccupations de la société israélienne de la première décennie du jeune état au profit d'une vision individuelle et intimiste. On étudiera les figures de style dont, notamment, la richesse et l'inventivité de ses métaphores et le recours à l'ironie, l'humour, la dérision et l'auto-dérision. La question des sources et intertextes traditionnels (bibliques, rabbiniques, médiévaux, prières) dont Amichai s'inspire ainsi que de leur adaptation et réappropriation peut faire l'objet d'analyses fécondes, sans oublier les transformations thématiques et langagières que ces sources subissent sous sa plume. On réfléchira à la façon dont le thème de la guerre, la mémoire et l'oubli est élaboré dans sa poésie, sans oublier le contexte historique et biographique dans lequel s'inscrivent les événements majeurs dont Amichai fut témoin. On abordera les questionnements du poète sur la relation complexe que l'homme entretient avec Dieu et les formes que prend ce dialogue. On s'attachera, enfin, à la vision douce-amère de l'amour de celui qu'Amos Oz a défini comme « le poète le plus casanier de notre poésie ».

## Éditions de référence

יהודה עמיחי, **שירים: 1962-1948**, הוצאת שוקן, 1963

יהודה עמיחי, **שירי יהודה עמיחי** (5 כרכים), כרך 1 - שירים: 1948–1962, הוצאת שוקן, 2020 (הדפסה מחודשת במסגרת הוצאת כל כתבי יהודה עמיחי).

## Bibliographie indicative

### *Ouvrages*

בסוק, עידו, **ספקות ואהבות: יהודה עמיחי - חיים**, הוצאת שוקן, 2019

ערפלי, בעז, **הפרחים והאגרטה, שירת עמיחי, 1968-1948**, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1986

צוויק, יהודית, **יהודה עמיחי: מבחר מאמרי ביקורת על יצירתו**, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1988

שרף-גולד, נילי, **והגעגועים סגורים בי: יהודה עמיחי - צמיחתו של משורר**, הוצאת מנגד, 2019

### *Articles*

אברמזון, גלנדה, "עמיחי ואוטוביוגרפיה", אלכסון, 22.02.2017  
<https://alaxon.co.il/reading/עמיחי-ואוטוביוגרפיה>

דקובן אזרחי, סדרה, "יהודה עמיחי – פייטן של היומיום", מכאן י"ד, 2014, עמ' 143 - 167  
<https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/99995-files/99995095/99995095-014/99995095-014-143-167.pdf>

גורי, חיים, "תחושת הרעד של פגישה ראשונה", ידיעות אחרונות, 22.09.2000 (סידרת כתבות לרגל מות עמיחי)  
<https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-130070,00.html>

כדורי, רועי, "אני (כל כך) רוצה לבלבל את התנ"ך – יחסה של יצירת עמיחי אל המקרא לאור תיאוריות אינטרסקטואליות", עבודה סמינריונית, מכללת הרצוג, 2017  
<https://www.academia.edu/34696647>

ויסברוד, רחל, "יהודה עמיחי, עכשיו ובימים האחרים" (פרק 7) בתוך: ויסברוד ר., **בימים האחרים: תמורות בשירה העברית בין תש"ח לתש"ך**, האוניברסיטה הפתוחה, 2002-2006

חנוך, אסתר, "האמנם אלוהים מרחם על ילדי הגן? אינטרפרטציה לארבעה שירי יהודה עמיחי", עמ' 7-18  
*Hebrew Higher Education*, Volume 17, 2015 University of Madison, Wisconsin,  
<https://jewishstudies.rutgers.edu/docman/goldman/720-hhe-17-2015/file>

מלמד, אריאנה, "חתן פרס האהבה", ידיעות אחרונות, 21.09.2000 (סידרת כתבות לרגל מות עמיחי)  
<https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3958119,00.html>

סומק, רוני, **בדרך העפר, בשירה של צווארון כחול**, ידיעות אחרונות, 22.09.2000 (סידרת כתבות לרגל מות עמיחי)  
<https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-130088,00.html>

עומר, דן, "בארץ הלוהטת הזאת מלים צריכות להיות צל...", פרוזה 25, עמ' 4 - 11, ספטמבר 1978  
[https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468\\_files/00468204.pdf](https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468_files/00468204.pdf)

עוז, עמוס, "מהפכן", ידיעות אחרונות, 24.09.2000 (סידרת כתבות לרגל מות עמיחי)  
<https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-132768,00.html>

ערפלי, בעז, "על המשמעות הפוליטית של שירת יהודה עמיחי", עיונים בתקומת ישראל 5, 1995, עמ' 474 – 496  
[tps://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468\\_files/00468221.pdf](https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468_files/00468221.pdf)

ערפלי, בעז, "שירת יהודה עמיחי: תמונת עולם, פואטיקה, משמעות פוליטית, ארבעים שנה של מחקר" בתוך: ערפלי, ב., *שורת המורדים, מחקרים בספרות העברית החדשה*, הוצאת כרמל, 2009  
<http://www.text.org.il/index.php?book=1001043>

ערפלי, בעז, "יופיו של המהפכן השקט", *ידעות אחרונות*, 22.09.2000 (סידרת כתבות לרגל מות עמיחי)  
<https://www.ynet.co.il/articles/1.7340.L-130108.FF.html>

פרי, מנחם, "לנוכח המתים – הפואטיקה החדשה של יהודה עמיחי הצעיר", בתוך: הנאמן, מנחת הוקרה וידידות לעוזי שביט, עמ' 193–231, 2016  
[/https://www.academia.edu/22870847](https://www.academia.edu/22870847)

קרונפלד, חנה, *המשורר כמתרגם בשירת עמיחי, אות*, כתב עת לספרות ותיאוריה, גיליון 03, סתיו 2013, אוניברסיטת תל אביב  
<https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/99995-files/99995010/99995010-03-01.pdf>

רוזנטל, רוביק, "שפת הרחוב של אלוהים", *מעריב*, 22.06.2007 (הרצאה בכינוס יהודה עמיחי ב-09.07.07)  
[https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468\\_files/00468220.pdf](https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468_files/00468220.pdf)

רוזנטל, רוביק, "האיש שדיבר שירה", אתר: הזירה הלשונית, 13.04.2015  
[www.ruvik.co.il/גיבורי-שפה/יהודה-עמיחי](http://www.ruvik.co.il/גיבורי-שפה/יהודה-עמיחי)

שקד, גרשון, "יהודה עמיחי וחבורת 'לקראת' - ראשיתו של עמיחי וקבוצת ההתייחסות הספרותית שלו", *צפון*, קובץ ספרותי, כרך ה' (תשנ"ח 1998), עמ' 179–208  
[https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468\\_files/00468224.pdf](https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/00468_files/00468224.pdf)

שרף-גולד, נילי, "אוניה נושאת געגועים - המסע הגדול בים ועקבותיו בשירת יהודה עמיחי", *מכאן*, כרך ג' (חורף תשס"ג), דצמבר 2002, עמ' 86–100  
<https://library.osu.edu/projects/hebrew-lexicon/99995-files/99995095/99995095-003/99995095-003-086-100.pdf>

KIRSCH, Adam, « The tolerant irony of Israel's national poet », *Tablet*, 21/11/2015  
<https://www.tabletmag.com/sections/arts-letters/articles/amichai-israels-national-poet>

MOSES, Emmanuel, « Yehuda Amichai, Le secret professionnel du grand poète de Jérusalem », interview d'Emmanuel Moses, *France culture*, 31/01/2016, 29 min., [Audio]  
<https://www.franceculture.fr/emissions/secret-professionnel/le-secret-professionnel-du-grand-poete-de-jerusalem-yehuda-amichai>

REICHMAN, Edouard, « Yehuda Amichai répond aux questions d'Edgar Reichman », *Courrier de l'Unesco*, XLVII, 10, 1994  
[https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098434\\_fre](https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098434_fre)

## Médias

**פגישה עם המשורר יהודה עמיחי** (הראיון האחרון לפני מותו), מראיינת: אבירמה גולן, בקריאה ראשונה, כאן חינוכית, 2000 [Vidéo]  
[https://www.youtube.com/watch?v=9BoF\\_ngh\\_WU](https://www.youtube.com/watch?v=9BoF_ngh_WU)

**המשורר חיים גורי על יהודה עמיחי**, במאי: יאיר קידר, *מיזם העברים*, שרות הסרטים הישראלי, 13.03.2013 [Vidéo]  
<https://www.youtube.com/watch?v=Dd4RIY0fqpc>

**בגוף ראשון – יהודה עמיחי**, מראיין: רם עברון, כאן 11, תאגיד השידור הישראלי, 1998 (29.03.2017) [Vidéo]  
<https://www.youtube.com/watch?v=0Ga3gU0dkBQ>

**"אהבנו כאן: יהודה עמיחי, השנים המעצבות"**, הספריה הלאומית והאוניברסיטה העברית, עם ד"ר גדעון טיקוצקי, ד"ר תמר הס, ד"ר נילי גולד-שרף 25.08.2019 [Vidéo]  
[https://www.youtube.com/watch?v=eK\\_LVK6XIVw](https://www.youtube.com/watch?v=eK_LVK6XIVw)

**"עכשיו ובימים האחרים" מאת יהודה עמיחי עם פרופ' מיכאל גלזמן**, *האוניברסיטה המשודרת*, 28.02.17 [Audio]  
<https://glz.co.il>

\*\*\*

## II. CIVILISATION

### *La Société israélienne, du melting pot à la multiculturalité*

#### Bibliographie indicative

##### **Ouvrages**

- ליסק, משה, *העליה הגדולה בשנות החמישים – כשלונם של כור ההיתוך*, הוצאת מוסד ביאליק, 1999
- קימרלינג, ברוך, *מהגרים, מתיישבים, ילידים: המדינה והחברה בישראל – בין ריבוי תרבויות למלחמות תרבות*, הוצאת עם עובד, 2004
- קלדרון, נסים, *פלורליסטים בעל כורחם*, הוצאת כנרת זמורה ביתן דביר, 2000
- ABITBOL, Michel, *Histoire d'Israël*, Paris, Perrin, 2018
- BEN AMOS, Avner, *Israël : la fabrique de l'identité nationale*, Paris, CNRS Éditions, 2014
- BERTHOMIÈRE, William, *Les Juifs d'ex-URSS en Israël : Chronique d'une décennie d'immigration*, Éditions Universitaires Européennes, 2011
- CHARBIT, Denis, *Israël et ses paradoxes. Idées reçues sur un pays qui attise les passions*, Le Cavalier Bleu, 2015
- CHETRIT, Sami Shalom, *Intra-Jewish Conflict in Israel: White Jews, Black Jews*, London & New York, Routledge, 2010
- DIECKHOFF, Alain, *Le Conflit israélo-palestinien. 20 questions pour vous faire votre opinion*, Paris, Armand Colin, 2017
- YABLONKA, Hannah, *Les Juifs d'Orient, Israël et la Shoah*, Paris, Calmann-Lévy / Mémorial de la Shoah, 2016

##### **Articles**

- גורני, יוסף, "כור ההיתוך החלקי במחשבה ובמעשה הציוניים", *הציונות כרך כ"ג*, 2001, עמ' 3-19
- פיקאר, אבי, "רב תרבותיות – הדרך לכור היתוך חדש", *מפנה* 34, 2001, עמ' 11-17
- פפר, יהושוע, "רב תרבותיות והחברה החרדית", *צריך עיון חשיבה והגות חרדית* - כתב עת דיגיטלי, 2018
- צוויג, מיכל, "כור ההיתוך בין הלכה למעשה", *הישראליים* 1, 2007, עמ' 19-55
- BERTHOMIÈRE, William & ANTEBY-YEMINI, Lisa, « De l'Aliya à l'immigration, ou la lecture d'un continuum migratoire », in *Revue Européenne des Migrations Internationales* 12, 1996, p. 33-60
- BERTHOMIÈRE, William, « Croissance urbaine et immigration : le cas des villes de développement en Israël », in *L'Information géographique*, vol. 67, n°2, 2003, p. 134-150
- CHETRIT, Sami Shalom, « Mizrahi Politics in Israel: Between Integration and Alternative », in *Journal of Palestine Studies*, vol. 29, n°4, 2000, p. 51-65
- DIECKHOFF, Alain, « Israël : une société multiculturelle sans multiculturalité », in *Le Débat*, 2015/4 n°186, p. 54-64
- GOTTMAN, Jean, « Le "Creuset" des populations en Israël », in *Politique étrangère*, 1951, p.109-118
- GREILSAMMER, Ilan, « Israël : des mots entre la droite et la gauche » in *Mots. Les langages du politique*, 1997, n° 50, p. 69-82

GREILSAMMER, Ilan, « Réflexions sur l'identité israélienne aujourd'hui », in *Cités*, n°29/1, 2007, p. 39-48

GREILSAMMER, Ilan, « Israël : le rôle du facteur religieux juif dans le conflit israélo-arabe » in *Les Champs de Mars*, 2015/1 (N° 26), p. 97-107

HECKER, Marc, « La société israélienne, contradictions et divisions », in *Études* 2005/11, tome 403, p. 453-462

GITTERBERG, Gabriel, « Domestic Orientalism: The Representation of 'Oriental' Jews in Zionist / Israeli Historiography », in *British Journal of Middle Eastern Studies*, vol. 23/2, 1996, p. 125-145

SMOOHA, Sami, « Les Sépharades dans la société israélienne : histoire sociologique et politique », in Shmuel TRIGANO (dir.), *Le Monde séfarade, II. Civilisation*, Paris, Seuil, 2006, p. 761-802